“Els llocs de culte solen estar vinculats amb activitats econòmiques”

Entrevista a Marta García Morcillo i Kyle Erikson, de la Universitat de Gal·les

“Els llocs de culte solen estar vinculats amb activitats econòmiques”

Marta García Morcillo i Kyle Erikson, de la Universitat de Gal·les Trinity Saint David, són membres del projecte “Camins sagrats: comerç, rutes i cultes a la Mediterrània antiga”. Fa poc van venir a presentar aquest projecte a l’ICAC en el seminari Religió, iconografia i economia en el món

Contingut extret de la web de l'ICAC (www.icac.cat)

antic.

Què és un lloc de culte?

No cal que sigui un temple, un altar o una construcció de l'home: pot ser una gruta… o un bosc! A Grècia i a Roma hi havia els boscos sacres. També hi ha hagut muntanyes sagrades, venerades com un déu.

A vosaltres us interessa la relació entre llocs de culte i economia.

Volem estudiar la Mediterrània des d'aquesta prespectiva nova entre els segles XII aC i VI dC. És a dir, tota l'antiguitat. I no només la Mediterrània, sinó també les zones limítrofs: Àfrica (la cultura del Sàhara, Egipte, etc.), Pèrsia i les cultures mesopotàmiques, Aràbia, i les cultures atlàntiques, com la celta.

Qui sou?

Un equip interdisciplinari de deu persones, entre arqueòlegs, antropòlegs, historiadors, teòlegs i filòlegs clàssics. Aviat tindrem incorporacions de dues universitats alemanyes, Heidelberg i Mainz. La nostra voluntat és anar ampliant el grup i que puguem integrar escoles i tradicions de diversos països, com l'ICAC. Els investigadors catalans hi estan convidats!

Contingut extret de la web de l'ICAC (www.icac.cat)

Hi pot haver economia sense religió, però religió sense economia no?

Aquesta pregunta ens fa pensar! I si la traslladéssim a la creació del lloc de culte, hauríem de dir que és veritat, perquè els llocs de culte solen tenir un vincle amb activitats econòmiques o seculars. Sovint són llocs neutrals, a mig camí entre el món terrenal i el món diví. I aquest fet, que siguin espais especials i segurs, facilita l'intercanvi comercial i cultural.

I creen rutes entre ells?

Sí, perquè entre aquests llocs sagrats hi ha comunicació: hi circulen materials, persones, idees… O sigui que entre ells hi ha un vincle, i l'hem d'entendre de manera territorialitzada.

Les rutes sagrades coincideixen amb les naturals?

Molt sovint són rutes creades per la geografia, sí, i coincideixen amb altres rutes, com els camins de la transhumància, com ens ha demostrat la Diana Gorostidi en el cas d'Hèrcules a la Itàlia central. Els espais sagrats no sempre estan situats en indrets estratègics, però sí en llocs naturals especials.

Contingut extret de la web de l'ICAC (www.icac.cat)

La natura marca l'enclavament sacre?

Què és primer, el temple o el lloc? Això no ho resoldrem. Per posar un exemple de casa nostra, segur que Montserrat, per la seva orografia tan única, ja era un lloc de culte precristià. Però el que a nosaltres ens interessa, i és nou, és connectar amb l'entorn d'aquests llocs i estudiar els patrons de continuïtat que han tingut.

Canviar per continuar, com tot?

Sí, els llocs de culte s'adapten als canvis igual que els mercats. Amb la romanització, per exemple, els cultes que ja existeixen s'enfronten als cultes nous. Com sobreviuen? Per què? Com es transformen?

Posa'ns-en un exemple.

Hi ha el cas paradigmàtic d'Efes, com ens ha explicat l'Horacio González: passa de lloc de culte grec a lloc de culte cristià! Era una ciutat tan coneguda, tan potent, amb una força tel·lúrica tan gran, que no es podia perdre.

Els pelegrinatges porten riquesa.

I tant, perquè no només genera comerç de relíquies i d'objectes votius. On hi ha gent hi ha comerç, però no només comerç! De fet hi ha rutes comercials consolidades per un ús religiós, com el pelegrinatge. Aquest seria el cas, per exemple, dels santuaris panhel·lènics del sud de Grècia, com Delfos.

Quines altres rutes us interessen?

Les rutes d'esclaus en època grecoromana. Hi ha santuaris lligats al comerç i transport d'esclaus, i en alguns d'aquests santuaris s'hi podia fer manumissió, és a dir, funcionaven com a lloc on es feia la cerimònia d'alliberament d'esclaus.

La creació d'identitat és un altre aspecte de la vostra recerca.

Ens interessa com els llocs sacres fomenten, regulen i contribueixen a crear identitats, i a transformar-les! Diem "identitats" perquè se'n sobreposen moltes. Una persona, per exemple, podia ser home, estranger, pelegrí, comerciant de vi (la professió era molt important) i devot d'Afrodita.

Contingut extret de la web de l'ICAC (www.icac.cat)

Que complex.

És complex i fàcil alhora, perquè ho entenem per sentit comú en el món d'avui, i ens falta entendre-ho en el món antic. Ara passa igual: pots compartir identitat amb un japonès si tots dos sou del Barça, perquè compartiu un ritual col·lectiu, unes emocions, però alhora tots dos teniu moltes altres identitats.

Text i fotos de Carme Badia i Puig

Abril del 2012

Contingut extret de la web de l'ICAC (www.icac.cat)